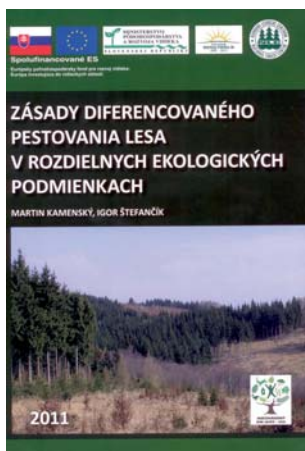

Recenzie – Reviews

KAMENSKÝ, M., ŠTEFANČÍK, I.: Zásady diferencovaného pestovania lesa v rozdielnych ekologických podmienkach

Monografiu vydalo Národné lesnícke centrum Zvolen v roce 2011 (ISBN 978-80-8093-138-4) a má rozsah 161 stran. Publikace je členěna do 8. kapitol, z nichž stěžejní pozornost je věnována kapitolám 3 a 4 (3. Popis jednotlivých charakteristik diferencované obnovy a výchovy lesních porostů a 4. Charakteristiky diferencované obnovy a výchovy lesních porostů pro kategorii hospodářských lesů podle HSLT).

V monografii je správně zdůrazněno, že charakteristickým znakem lesních ekosystémů na Slovensku je značná pestrost stanovištních a porostních podmínek, kterou je nezbytné zohlednit při tvorbě zásad diferencovaného obhospodařování lesů v rozdílných ekologických poměrech. Tento základní výchozí předpoklad managementu postaveného na exaktních základech se autorům publikace bezesbýtku podařilo účelně a efektivně naplnit.

Z koncepce strategie diferencovaného pěstování lesů v rozdílných ekologických podmínkách přitom jednoznačně vyplývá úzký soulad navržených postupů obhospodařování s přírodními procesy v jednotlivých růstových a vývojových fázích lesa v daných stanovištních a porostních poměrech. Z tohoto pohledu je možné tuto monografii zařadit mezi stěžejní díla ekologicky orientovaného pěstování lesů, respektive pěstování lesů postaveného na typologických základech, a to nejen na Slovensku, ale i ve střední Evropě. Tato monografie poměrně úzce navazuje na knižní publikaci Štefančík I., Kamenský M., Bruchánik R. (2007): *Výchova a obnova lesních porostů v rozdílných ekologických podmínkách*.

Jako základní jednotku pro tvorbu diferencovaných zásad obnovy lesa autoři správně zvolili hospodářský soubor lesních typů (HSLT). Přitom vycházeli z předpokladu, že na poměrně blízké přírodní podmínky v jednotlivých HSLT, budou lesní porosty v nich zařazené, po-

dobně reagovat na navržená diferencovaná pěstební opatření v rámci jednotlivých růstových fází lesa. Zejména pak rozpracování výchovy lesních porostů v růstové fázi mlazin a tyčkovin podle hospodářských souborů porostních typů (HSPT) představuje velmi podrobný návod pro účelnou realizaci pročistek v různých porostních směsích, které se v rámci většiny HSLT vyskytují. Velmi přehledně a jednoznačně pro praktické aplikace je též zpracována diferenciací obnovy lesa.

Základní charakteristiky jednotlivých pěstebních opatření jsou v této monografii uvedeny pouze pro kategorii lesů hospodářských, což je pravděpodobně dáno jejich výrazně převažujícím podílem v lesích na Slovensku. Obdobným způsobem by bylo též vhodné zpracovat i diferencovaná pěstební opatření v lesích zvláštního určení a v lesích ochranných. Lze jen doufat, že autoři monografie na pokračování v této velmi záslužné činnosti budou mít dostatek pracovního prostoru a finančních prostředků.

Publikaci k prostudování všle doporučuji nejen pracovníkům lesnické praxe, ale i studentům lesnických oborů. Pevně věřím tomu, že se tato monografie stane základní příručkou většiny praktických slovenských lesníků, kteří se problematikou pěstování lesů postaveného na ekologických základech zabývají. Tak zajisté přispěje k odstranění pomístně přetrvávající schematičnosti v pěstebním přístupu a ke zefektivnění pěstební diferenciací v souladu s přírodními procesy v jednotlivých stanovištních podmínkách.

V závěru recenze lze jen krátce konstatovat, že tato monografie dvou velmi fundovaných a progresivních autorů (Ing. Martina Kamenského, CSc. a doc. Ing. Igora Štefančíka, CSc.) je vzorovou příručkou diferencovaného pěstování hospodářských lesů postaveného na typologických základech pro podmínky Slovenska. I když se v České republice typologický systém od slovenského dost liší a tím i následná diferenciací pěstebního managementu, tak velkou část rámcových pěstebních opatření lze po převodu do českých jednotek využít i v pěstební praxi v České republice.

Stanislav VACEK
Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a dřevařská
Kamýcká 129
CZ – 165 21 Praha 6 – Suchbátov
e-mail: vacekstanislav@fld.czu.cz

Vydalo vydavateľstvo Veda v Bratislave, 264 strán, ISBN 978-80-224-1105-9.

Kolektívnu monografiu „Slovensko očami satelitov“ vypracoval širší autorský kolektív pod vedením Jána Feranca z Geografického ústavu Slovenskej akadémie vied. Na tvorbe publikácie sa okrem Geografického ústavu SAV podieľali pracovníci Národného lesníckeho centra – Lesníckeho výskumného ústavu vo Zvolene, Slovenského hydrometeorologického ústavu v Bratislave, Stavebnej fakulty STU v Bratislave, Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach, Výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy v Bratislave, Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave a Slovenskej agentúry životného prostredia v Banskej Bystrici. Prácu vydalo v roku 2010 vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied VEDA, pričom 12. apríla 2010 v Kongresovom centre vydavateľstva SAV VEDA v Bratislave ju verejnosti predstavil vedúci autorského kolektívu.

Autori publikácie spracovali text na 264 stranách, ktoré sú organizované v piatich kapitolách. V úvodnej kapitole autori priblížili históriu diaľkového prieskumu Zeme (ďalej DPZ), počínajúcim prvými pokusmi o snímkovanie z vtáčej perspektívy s využitím teplovzdušných balónov, cez vývoj prvých satelitov, až po meteorologické družice a vznik súčasnej generácie zariadení na snímkovanie zemského povrchu z kozmu. Cennou časťou kapitoly sú pasáže venované počiatkom a vývoju využívania údajov DPZ na Slovensku.

Druhú kapitolu autori orientovali technicky, na vysvetlenie podstaty prechodu elektromagnetického žiarenia atmosférou vo vzťahu k DPZ. V kapitole je okrem toho spracovaná problematika elektromagnetického žiarenia v kozmickej fyzike a kozmickej meteorológii, a možno trochu nesúrodno zaradená problematika týkajúca sa princípu určovania polohy a priestorovej navigácie pomocou globálnych navigačných satelitných systémov (GNSS). Kapitole môžeme vytknúť spracovanie niektorých obrázkov, ktoré, keďže boli prevzaté z rôznych zahraničných zdrojov, obsahujú nevysvetlené anglické texty. Kapitola však v každom prípade umožňuje technicky zdatnejšiemu čitateľovi potrebné oboznámenie sa s princípmi DPZ súvisiacimi so správaním sa elektromagnetického žiarenia v atmosfére.

Tretia kapitola je venovaná charakteristike satelitov a na nich inštalovaných snímacích zariadení. Autori spracovali prehľad parametrov satelitov a skenerov určených primárne na zaznamenávanie povrchu Zeme, využívaných v kozmickej meteorológii a zariadeniam využívaným pri satelitnej navigácii.

Za kľúčovú môžeme považovať štvrtú kapitolu publikácie „Oblasť aplikácie satelitných údajov na Slovensku“. Prvá časť autori venovali sledovaniu, hodnoteniu a prognózovaniu počasia. V kapitole sú opísané princípy využívania údajov DPZ v tejto oblasti a sú zdokumentované rôzne meteorologické situácie. Text je bohatý ilustrovaný, takže čitateľ môže získať zaujímavý obraz o využívaní údajov DPZ v oblasti meteorológie. Druhá časť kapitoly obsahuje informácie o špecifickej oblasti kozmického počasia – čiže podmienkam v medziplanetárnom prostredí, v zemskej magnetosfére alebo v rôznych vrstvách atmosféry. Autori vysvetlili praktický význam a princípy tejto aplikácie údajov DPZ. Ďalšie dve kapitoly sa zameriavajú na poľnohospodárstvo, konkrétne na kontrolu využívania poľnohospodárskej pôdy a prognózovanie úrody. Keďže obidve tieto oblasti súvisia s nariadeniami Európskej komisie, v kapitolách sú spomenuté niektoré legislatívne východiská o ktoré sa prezentované aplikácie opierajú a následne sú uvedené viaceré praktické príklady. Okrem iného autori do textu zaradili pasáže zamerané na identifikáciu ohrozených regiónov, napr. z hľadiska výskytu sucha alebo ranných mrazov a odhady úrody. Vo všetkých častiach je správne zdôrazňovaná potreba väzby údajov DPZ na terestrické merania a pozorovania.

Ďalšiu časť kapitoly autori venovali využitiu satelitných záznamov v lesníctve. Na úvod opísali všeobecný prínos údajov DPZ pre manažment lesa. V ďalších častiach spracovali problematiku klasifikácie drevinového zloženia lesov Slovenska, klasifikáciu a hodnotenie zmien zdravotného stavu lesov a identifikáciu odlesnení. Záverečná časť kapitoly je venovaná špecifickej problematike využitia satelitných záznamov IKONOS pri hodnotení drevinového zloženia lesov a klasifikácii zdravotného stavu pomocou objektovo orientovanej analýzy obrazu. Prezentované výsledky a metodické postupy odrážajú dlhoročnú históriu spracovania údajov DPZ pre potreby monitorovania stavu a dynamiky lesa na Slovensku. Opísané informačné vrstvy odvodené z primárnych záznamov DPZ v súčasnosti tvoria neoddeliteľnú súčasť rozhodovacích procesov v lesnom hospodárstve SR. Ďalšiu časť autori venovali mapovaniu krajiny pokrývky a jej zmien. V úvode sa logicky venovali najvýznamnejšiemu projektu v oblasti mapovania krajiny pokrývky – CORINE Land Cover. Vysvetlili históriu, legislatívne pozadie tejto aktivity a štruktúru údajov. V ďalšej, bohato ilustrovanej časti, je na príklade Slovenska opísaný produkt zmien krajiny pokrývky medzi obdobiami 1990 – 2000 a 2000 – 2006. V nasledujúcej časti kapitoly sa autori zaoberali problematikou poznávania geologických štruktúr s využitím záznamov DPZ. Na úvodnú časť, venovanú opisu histórie a všeobecným princípom využitia záznamov DPZ v geológii, nadviazali špecifickými časťami zameranými na identifikáciu a interpretáciu geologických štruktúr na snímkach DPZ. Následne uviedli viaceré príklady využitia tohto postupu na Slovensku. Ďalšia časť je venovaná aktuálnej problematike vyhodnocovania katastrofických situácií pomocou záznamov DPZ. V úvodnej časti je opísané medzinárodné inštitucionálne zastrešenie využívania satelitných záznamov na záchranné operácie. Ďalšie dve podkapitoly sú venované problematike záplav a víchric, vrátane opisu situácie po veternej kalamiťe z Tatier z roku 2004. V záverečnej časti sú prezentované výsledky celoeurópskeho monitorovania havárie jadrovej elektrárne v Černobyli. Je škoda, že v tejto tematicky dôležitej kapitole autori komplexnejšie nepredstavili možnosti a prínosy DPZ napríklad pri hodnotení lesných požiarov, zosuvov a ďalších prírodných alebo ľudskom podmienených katastrof. S ohľadom na zameranie publikácie by si aj kapitoly Záplavy a Víchrice vyžadovali komplexnejšie spracovanie ako je uvedenie dvoch prípadových štúdií. V poslednej časti kapitoly, venovanej aplikáciám satelitných údajov na Slovensku, sa autori zaoberali aplikáciami GNSS v geodézii, GIS, navigácii a geodynamike. Na úvod vyčerpávajúco spracovali históriu využívania GNSS na Slovensku. Ďalšie časti venovali využitiu GNSS pri geodynamických meraniach, v geodézii a pri tvorbe a ochrane životného prostredia. V záverečnej časti je, na príklade medveďa hnedého, predstavená špecifická problematika monitorovania pohybu zveri s využitím telemetrie. Ako sme uviedli v úvode tejto recenzie, kapitoly venované GNSS sa v kontexte celej publikácie javia mierne nesúrodno, sú však spracované kvalitne a obsahovo posúvajú publikáciu za rámec prvých očakávaní čitateľa.

Záverečnú kapitolu publikácie autori venovali otázkam ďalšieho vývoja aplikácií satelitných údajov. Kapitola svojou štruktúrou korešponduje s predchádzajúcou časťou, a naznačuje perspektívy vývoja všetkých spomenutých oblastí aplikácie satelitných údajov.

Monografiu uzatvára Výkladový slovník odborných termínov a skratiek. Túto kapitolu považujem za mimoriadne prínosnú, keďže z charakteru publikácie vyplynula potreba použitia množstva technických termínov a skratiek, s ktorými sa časť čitateľskej komunity bežne nestretáva.

Recenzovanú publikáciu je v každom prípade možné označiť za prínosnú a v podmienkach Slovenska výnimočné dielo. Odráža eru-

díciu a mnohoročné skúsenosti autorského kolektívu a v ďalšom období má potenciál stať sa povinnou súčasťou množstva súkromných alebo inštitucionálnych knižníc. Kvalitu publikácie dokumentuje aj skutočnosť, že bola ocenená Literárnym fondom prémieou za vedec-kú a odbornú literatúru za rok 2010.

Tomáš HLÁSNY
Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen
T. G. Masaryka 22
SK – 960 92 Zvolen
e-mail: hlasny@nlcsk.org